

एम0 ए0संस्कृतम्(द्वितीयं वर्षम्)
M.A. Sanskrit (Final)

तृतीयं सत्रम्
(Third Semester)

वर्गः (घ) साहित्यम् Group (D) Literature

MSA-C317 नाटकं नाट्यशास्त्रञ्च
NatakamNatyashastrancha

पूर्णाङ्कः -100

सत्रान्तपरीक्षा -70, आन्तरिकपरीक्षा-30

समयः - 03 होराः (Time : 3 Hours)

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

सकल-अर्जिताधिभारः:06 (TotalCredit - 06)

खण्डः (Section)- 1-मुद्राराक्षसं नाटकम्

खण्डः (Section)- 2-भरतनाट्यशास्त्रम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम्-

एतत् पत्रमाध्यमेन छात्रेभ्यः महाकवेः विशाखादत्तस्य व्यक्तित्वविषये ज्ञानप्रदानम्। छात्रेभ्यः मुद्राराक्षसनाटकमाध्यमेन तत्कालीनराजनीतेः विषये ज्ञानप्रदानं विद्यते। छात्रेभ्यः नाट्योद्भवस्वरूपविषये रंगमञ्चप्रेक्षागृहनिर्माणादिविषये ज्ञानप्रदानं वर्तते।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः:(Course Outcomes)-

- अस्य पत्रस्य पठनेन छात्राः प्राचीनराजनीतेः स्वरूपेण परिचिता भविष्यन्ति।
- विविधराजनैतिकतथ्यानां ज्ञानेन छात्राः सन्नायकाः भविष्यन्ति।

खण्डानुरूपविभाजनम्(Unit-Wise Division)

खण्डः:(Section) –1 मुद्राराक्षसं नाटकम्

घटकम् (Unit)-1 कवेः परिचयः (कृतित्वं व्यक्तित्वं च)

घटकम् (Unit)-2 प्रथमः अङ्कः(गद्यपद्ययोऽनुवादः व्याख्या, समालोचनात्मकप्रश्नाश्च)

घटकम् (Unit)-3 द्वितीयः अङ्कः(गद्यपद्ययोऽनुवादः व्याख्या, समालोचनात्मकप्रश्नाश्च)

घटकम् (Unit)-4 तृतीयः अङ्कः(गद्यपद्ययोऽनुवादः व्याख्या, समालोचनात्मकप्रश्नाश्च)

घटकम् (Unit)-5 चतुर्थः अङ्कः(गद्यपद्ययोऽनुवादः व्याख्या, समालोचनात्मकप्रश्नाश्च)

खण्डः (Section) –2 भरतनाट्यशास्त्रम्

घटकम् (Unit)- 1 आचार्यभरतमुनेः परिचयः (कृतित्वं व्यक्तित्वं च)

घटकम् (Unit)- 2 प्रथमोऽध्यायः(कारिकाव्याख्या, समालोचनात्मकप्रश्नाश्च)

घटकम् (Unit)- 3 द्वितीयोऽध्यायः (कारिकाव्याख्या, समालोचनात्मकप्रश्नाश्च)

संस्तुतग्रन्थाः:-

1. मुद्राराक्षसनाटकम्, डॉ0 निरूपण विद्यालंकार, साहित्यभण्डार मेरठ
2. भरतनाट्यशास्त्रम्, चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

खण्डः -1 किरातार्जुनीयम्

खण्डः -2 शिशुपालबधम्

खण्डः -3 बुद्धचरितम्

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम्-

अस्य पत्रस्य लक्षं विद्यते छात्रेषु गद्यसाहित्यविषये रुच्युत्पादनं प्रौढसंस्कृतगद्यज्ञानप्रदानं छात्रेभ्यः वासवदत्तायाः संस्कृतसाहित्यगतवैशिष्ट्यस्य ज्ञानप्रदानम्। शिवराजविजयस्य माध्यमेन तत्कालीनभारतदशाया बोधनम् संस्कृतोपन्यासविधायाश्च ज्ञानप्रदानं विद्यते।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः(Course Outcomes)-

- अस्य पत्रस्य पठनेन छात्राः संस्कृतगद्यसाहित्येन परिचिताः भविष्यन्ति ।
- अस्य पत्रस्य पठनेन छात्राः तत्कालीनभारतदशाभिः अवगताः भविष्यन्ति।

खण्डानुरूपविभाजनम्(Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) –1 किरातार्जुनीयम्

घटकम् (Unit)- 1 प्रथमसर्गः सम्पूर्णः

घटकम् (Unit)-2 कविपरिचयः

खण्डः (Section) –2 शिशुपालबधम्

घटकम् (Unit) –1 प्रथमसर्गः 1-50 श्लोकाः

घटकम् (Unit) -2 कविपरिचयः

खण्डः (Section) –3 बुद्धचरितम्

घटकम् (Unit) –1 प्रथमसर्गः 1-50 श्लोकाः

घटकम् (Unit) -2 कविपरिचयः

टिप्पणी- प्रथमखण्डात् समालोचनात्मकाः प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

द्वितीयतृतीयखण्डाभ्यां व्याख्यात्मकाः समालोचनात्मकाः प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

संस्तुतग्रन्थाः-

1. किरातार्जुनीयम्, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी
2. शिशुपालबधम् चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
3. बुद्धचरितम्, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली

DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE (DSE) Optional Papers

विषयसम्बद्ध-वैकल्पिकपत्राणि

वैकल्पिकपत्रसमूहः - अस्मात् पत्रद्वयं छात्रैः चेतव्यम्

MSA-E311 शास्त्रीयं वाङ्मयम्

ShastriyamVanmayam

पूर्णाङ्कः -100

सत्रान्तपरीक्षा -70, आन्तरिकपरीक्षा-30

समयः - 03 होराः (Time : 3 Hours)

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

सकल-अर्जिताधिभारः 06 (Total Credit - 06)

खण्डः (Section) -1 मनुस्मृतिः, द्वितीयोऽध्यायः, सप्तमेऽध्याये दुर्गप्रकरणपर्यन्तम्

खण्डः (Section) -2 कौटिल्य-अर्थशास्त्रम् (प्रथमाधिकरणस्य गूढपुरुषपर्यन्तम्)

खण्डः (Section) -3 याज्ञवल्क्यस्मृतिः- व्यवहाराध्यायस्य प्रथमतः द्वादशप्रकरणपर्यन्तम्

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यम्- अस्य पत्रस्य लक्षं विद्यते विविधशास्त्राणां ज्ञानप्रदानम्, तद्वत्सामाजिकनियमानाम् आचारव्यवहाराणां च परिचयप्रदानम्, कौटिल्यार्थशास्त्रस्य विविधराजनैतिकार्थव्यवस्थायाश्च ज्ञानप्रदानं विद्यते।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः (Course Outcomes)-

- अस्य पत्रस्य पठनेन छात्राणां छात्रजीवनस्य विविधाः समस्याः समाधास्यन्ते, अध्यापकछात्रयोः सम्बन्धः दृढतरो भविष्यति ।
- विविधराजनैतिकतथ्यानां ज्ञानेन छात्राः सन्नायकाः भविष्यन्ति।
- छात्राः सद्भवहारयुताः सन्तः श्रेष्ठराष्ट्रनिर्माणे सहयोगिनो भविष्यन्ति ।

खण्डानुरूपविभाजनम् (Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) -1 मनुस्मृतिः, द्वितीयोऽध्यायः, सप्तमेऽध्याये दुर्गप्रकरणपर्यन्तम्

घटकम् (Unit) -1 मनुस्मृतिः, द्वितीयोऽध्यायः

घटकम् (Unit) -2 सप्तमेऽध्याये दुर्गप्रकरणपर्यन्तम्

खण्डः (Section) -2 कौटिल्य-अर्थशास्त्रम्

घटकम् (Unit) -1 प्रथमाधिकरणस्य गूढपुरुषपर्यन्तम्

खण्डः (Section) -3 याज्ञवल्क्यस्मृतिः

घटकम् (Unit) -1 व्यवहाराध्यायस्य प्रथमतः चतुर्थप्रकरणपर्यन्तम्

घटकम् (Unit) -1 व्यवहाराध्यायस्य पञ्चमतः अष्टमप्रकरणपर्यन्तम्

घटकम् (Unit) -2 व्यवहाराध्यायस्य नवमतः द्वादशप्रकरणपर्यन्तम्

टिप्पणी- उक्तसर्वेभ्यः खण्डेभ्यः व्याख्यात्मकाः समालोचनात्मकाः प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

संस्तुतग्रन्थाः-

1. मनुस्मृतिः, कुल्लुकभट्टटीकासहिता
2. विशुद्धमनुस्मृतिः-डॉ. सुरेन्द्र कुमारः, आर्ष साहित्यप्रचार ट्रस्ट, दिल्ली
3. कौटिलीय अर्थशास्त्रम्, वाचस्पति गैरोला, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी- 221
4. याज्ञवल्क्यस्मृतिः-मिताक्षराटीकासहित

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

सकल-अर्जिताधिभारः 06 (Total Credit - 06)

खण्डः -1 नलचम्पूः (प्रथमोच्छवासः-आदितः प्रथमोच्छवासान्तम्)

खण्डः -2 दयानन्ददिग्विजयम् (द्वितीयसर्गः)

खण्डः -3 चम्पूसाहित्य-आधुनिकसंस्कृतकाव्ययोरितिहासः

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यम्- अस्य पत्रस्योद्देश्यं वर्तते छात्रेभ्यः चम्पूसाहित्यस्य ज्ञानप्रदानम्। छात्रेभ्यः नलचम्पूकाव्यस्य विभिन्नविषयाणां तदीयकाव्यशास्त्रीयवैशिष्ट्यज्ञानप्रदानम् छात्रेभ्यः आधुनिकसंस्कृतकाव्यस्य च ज्ञानप्रदानमस्ति । दयानन्ददिग्विजयमाध्यमेन छात्रेभ्यः महर्षिदयानन्दचरितस्य तदीयसिद्धातानाञ्च ज्ञानप्रदानम्।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः (Course Outcomes)-

- अस्याध्यानेन छात्राः चम्पूसाहित्यस्य वैशिष्ट्येन तत्परम्पराज्ञानेन युक्ताः भविष्यन्ति।
- महर्षिदयानन्दस्य समाजोत्थान कार्येण परिचिताः सन्तः समाजोत्थाने प्रवृत्ताः भविष्यन्ति।

खण्डानुरूपविभाजनम् (Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) -1

नलचम्पूः

घटकम् (Unit) -1 प्रथमोच्छवासः-आदितः 30 श्लोकपर्यन्तम्

घटकम् (Unit) -2 प्रथमोच्छवासः- 31 श्लोकतः प्रथमोच्छवासान्तम्

खण्डः (Section) -2

दयानन्ददिग्विजयम्

घटकम् (Unit) -1 2 सर्गः-आदितः 25 श्लोकपर्यन्तम्

घटकम् (Unit) -2 2 सर्गः- 26 श्लोकात् सर्गान्तम्

खण्डः (Section) -3

चम्पूसाहित्य-आधुनिकसंस्कृतकाव्ययोरितिहासः

घटकम् (Unit) -1 चम्पूसाहित्यस्येतिहासः

घटकम् (Unit) -2 आधुनिकसंस्कृतकाव्यस्येतिहासः

टिप्पणी- प्रथमद्वितीयखण्डाभ्यां व्याख्यात्मका समालोचनात्मकाश्च प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

तृतीयखण्डात् समालोचनात्मकाः प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

संस्तुतग्रन्थाः-

1. नलचम्पूः, सम्पादकः- रामनाथवेदालंकारः, साहित्य भण्डार, सुभाष बाजार, मेरठा।
2. नलचम्पू- चण्डयालकृत संस्कृत व्याख्या एवं हिन्दी रूपान्तकार- डॉ० कैलासपति त्रिपाठी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज ऑफिस, वाराणसी।
3. नलचम्पू- सम्पादक, परमेश्वरदीन पाण्डेय, वाराणसी।
4. दयानन्ददिग्विजयम्, आचार्यमेधाव्रतः
5. आधुनिकसंस्कृतसाहित्य का इतिहास, प्रो० राधावल्लभः त्रिपाठी

वर्ग: (घ) साहित्यम् Group (D) Literature

MSA-C417 नाट्यं नाट्यशास्त्रञ्च
Natyam Natyashastrancha

पूर्णाङ्कः -100
सत्रान्तपरीक्षा -70, आन्तरिकपरीक्षा-30
समयः - 03 होराः (Time : 3 Hours)

सकल-अर्जिताधिभारः 06 (Total Credit - 06)

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

खण्डः (Section) –1 रत्नावलीनाटिका (प्रथमद्वितीयौ अङ्कौ)

खण्डः (Section) –2 रत्नावलीनाटिका (तृतीयचतुर्थौ अङ्कौ)

खण्डः (Section) –3 दशरूपकम् (प्रथमप्रकाशः, द्वितीयप्रकाशस्य नायकवर्णनान्तम्)

खण्डः (Section) –4 दशरूपकम् (द्वितीयप्रकाशस्य नायिकावर्णनात्-अन्तर्पर्यन्तं तृतीयप्रकाशश्च)

खण्डः (Section) –5 दशरूपकम् (चतुर्थप्रकाशः)

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यम्—अस्य पत्रस्य लक्ष्यं छात्रेभ्यः महाकविहर्षस्य परिचयप्रदानम्। छात्रेभ्यः रत्नावलीनाटिकाविषये ज्ञानप्रदानम्। छात्रेभ्यः रूपकाणां कथावस्तुनेतारसस्वरूपाणां रूपकाणाञ्च सन्धिवृत्तिनाटकप्रकरणादिविविधविषयाणां ज्ञानप्रदानम् वर्तते।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः (Course Outcomes)–

- अस्य पत्रस्य अध्ययने छात्राः नाट्यशास्त्रे तत्त्वानि ज्ञास्यन्ति, नाट्यप्रतिपादितधर्माधर्मज्ञानञ्च प्राप्स्यन्ति।
- अनेन छात्राणां जीवनं सौन्दर्यबोधयुतं सरसं च भविष्यति।

खण्डानुरूपविभाजनम् (Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) –1 रत्नावली नाटिका (प्रथमद्वितीयौ अङ्कौ)

घटकः (Unit) -1 (क) रत्नावली नाटिकायाः कवेष्व परिचयः

घटकः (Unit) -2 रत्नावली नाटिकायाः द्वितीयाङ्कस्य पद्यानां संस्कृतव्याख्या समालोचनात्मकमध्ययनञ्च

खण्डः (Section) –2 रत्नावली नाटिका (तृतीयचतुर्थौ अङ्कौ)

घटकः (Unit) –1 रत्नावली नाटिकायाः तृतीयाङ्कस्य पद्यानां व्याख्या समालोचनात्मकमध्ययनञ्च

घटकः (Unit) –2 रत्नावली नाटिकायाः चतुर्थाङ्कस्य गद्यपद्यानां व्याख्या समालोचनात्मकमध्ययनञ्च

खण्डः (Section) –3 दशरूपकम् (प्रथमप्रकाशः द्वितीयप्रकाशस्य नायकवर्णनान्तम्)

घटकः (Unit)- 1 दशरूपकस्य प्रथमद्वितीयप्रकाशयोः कारिकाणां व्याख्या समालोचनात्मकमध्ययनञ्च

घटकः (Unit)-2 दशरूपकस्य समालोचनात्मकमध्ययनम्

खण्डः (Section) –4 दशरूपकम् (द्वितीयप्रकाशस्य नायिकावर्णनात्-अन्तर्पर्यन्तं तृतीयप्रकाशश्च)

घटकः (Unit)- 1 चतुर्थप्रकाशमाश्रित्य आलोचनात्मकप्रश्नः लघूत्तरीयप्रश्नश्च

घटकः (Unit)-2 दशरूपकस्य कारिकाणां व्याख्या समालोचनात्मकमध्ययनञ्च

खण्डः (Section) –5 दशरूपकम् (चतुर्थप्रकाशः)

घटकः (Unit)- 1 दशरूपकस्य चतुर्थप्रकाशमाश्रित्य समालोचनात्मकमध्ययनम्

संस्तुतग्रन्थाः–

1. रत्नावली नाटिका, श्री हर्षः, सम्पादकः डॉ० शिवराज शास्त्री, साहित्य भण्डार, सुभाष बाजार, मेरठा
2. रत्नावली नाटिका- किरणावली संस्कृत-हिन्दी व्याख्योपेता-राजेश्वर शास्त्रीमुसलगांवकर, चौखम्बा, संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. दशरूपकम्, धनञ्जय, सम्पादक, डॉ० श्री निवास शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठा
4. दशरूपकम्- सम्पादक, भोलाशङ्कर व्यास, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
5. दशरूपकम् सम्पादक, श्री चरण तीर्थ महाराज, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

खण्डः -1 कादम्बरी

खण्डः -2 शुकनासोपदेशः

खण्डः -3 संस्कृतनिबन्धः (गद्यसाहित्यविषये)

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यम्-

अस्य पत्रस्योद्देश्यमस्ति छात्रेभ्यः महाकविबाणभट्टस्य व्यक्तित्वस्य ज्ञानप्रदानम्। कादम्बर्याः विशिष्टविषयाणां छात्रेभ्यः ज्ञानप्रदानम्। छात्रेभ्यः महाकवेः अम्बिकादत्तव्यास्य कृतीनां परिचयप्रदानम्। शिवराजविजयस्य माध्यमेन भारतीयसंस्कृतेः संरक्षणाय वीरशिवाजीमहोदयेन कृतस्य योगदानस्य ज्ञानप्रदानम्। संस्कृतनिबन्धलेखनमाध्यमेन संस्कृतभाषादक्षतोत्पादनम्, गद्यसाहित्यस्य विभिन्नविषयाणां ज्ञानप्रदानञ्च वर्तते।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः (Course Outcomes)-

- अनेन पत्रेण छात्राणां गद्यसाहित्यप्रागल्भ्यं भविष्यति कल्पना शक्तिश्च वर्धयिष्यते।
- ऐतिह्यज्ञानं कर्तव्यबोधश्च वर्धयिष्यते।
- संस्कृतगद्यलेखने छात्राः कुशलाः भविष्यन्ति।

खण्डानुरूपविभाजनम् (Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) – 1 कादम्बरी

घटकः (Unit) –1 आरम्भतः अगस्त्याश्रमवर्णनान्तम्

घटकः (Unit) -2 पम्पासरवर्णनात्-कथामुखपर्यन्तम्

खण्डः (Section) –2 शुकनासोपदेशः

घटकः (Unit)- 1 शुकनासोपदेशः

खण्डः (Section) –3 संस्कृतनिबन्धः

घटकः (Unit)- 1 गद्यसाहित्यमाश्रित्य संस्कृते निबन्धः

टिप्पणी- प्रथमद्वितीयखण्डाभ्यां व्याख्यात्मकाः समालोचनात्मकाश्च प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

संस्तुतग्रन्थाः-

- 1- कादम्बरी- बाणभट्टः, चौखम्बा प्रकाशन।
- 2- शिवराजविजयम् (अम्बिकादत्तव्यासः)
- 3- संस्कृतसाहित्येतिहासविमर्शः- पं० द्विजेन्द्रनाथ शास्त्री, गुरुकुल वृन्दावन प्रकाशन।
- 4- निबन्धशतकम्, डॉ० कपिलदेव द्विवेदी

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

खण्डः -1 भारतीयसंस्कृतेः स्वरूपम्

खण्डः -2 भारतीयसंस्कृतेः मूलतत्त्वानि

खण्डः -3 भारतीयसंस्कृतौ समाजव्यवस्था

खण्डः -4 भारतीयसंस्कृतेः विविधरूपाणि

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यम् -अस्य पत्रस्योद्देश्यं छात्राणां भारतीयसंस्कृतिं प्रति रुचिं संवर्धनं वर्तते । छात्राः भारतीयसंस्कृतेः विविधविषयानधीत्य समाजे भारतीयसंस्कृतेः यथार्थस्वरूपं प्रस्तोष्यन्ति।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः (Course Outcomes)-

- छात्राणां संस्कृतिं प्रति अभिरुचेः वृद्धिर्भविष्यति ।
- छात्राणां संस्कृतिं प्रति जागरूकाः भविष्यन्ति।

खण्डानुरूपविभाजनम् (Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) -1 भारतीयसंस्कृतेः स्वरूपम्

घटकः (Unit) -1 संस्कृतेः परिभाषा

घटकः (Unit) -2 संस्कृतिसभ्यतयोः भेदः

घटकः (Unit)-3 भारतीय-संस्कृतेः आधारभूत-साहित्यम् - वेदस्य, धर्मशास्त्रस्य (मनुस्मृतिः, याज्ञवल्क्यस्मृतिः), वाल्मीकिरामायणस्य महाभारतस्य च सामान्य-परिचयः

खण्डः (Section) -2 भारतीयसंस्कृतेः मूलतत्त्वानि

घटकः (Unit) -1 एकेश्वरवादः, आत्मतत्त्वम्, पुनर्जन्म, कर्मसिद्धान्तः, विविधतासु एकता च

घटकः (Unit) -2 धर्मः, यमः, नियमः पुरुषार्थचतुष्टयं च

घटकः (Unit) -3 पञ्च-महायज्ञाः, पर्वाणि (होलिका, श्रावणी उपाकर्म, विजयादशमी, दीपावली)

घटकः (Unit)-4 भारतीया काल-गणना (युगस्य, मन्वन्तरस्य, संवतः- सृष्टि-संवतः, विक्रम-संवतः, शक-संवतः, ऋतूनाम्, मासानाम्, पञ्चांगस्य, उत्तरायणस्य, दक्षिणायनस्य च सामान्य-परिचयः)

घटकः (Unit) -5 वसुधैव कुटुम्बकम् राष्ट्रवादश्च

खण्डः (Section) -3 भारतीयसंस्कृतौ समाजव्यवस्था

घटकः (Unit) -1 वर्ण-व्यवस्था

घटकः (Unit) -2 आश्रम-व्यवस्था

घटकः (Unit) -3 शिक्षा-व्यवस्था

खण्डः (Section) -4 भारतीयसंस्कृतेः विविधरूपाणि

घटकः (Unit) -1 अद्वैतवादः, द्वैतवादः एवं त्रैतवादः

घटकः (Unit) -2 शैव, वैष्णव एवं आर्य समाज

घटकः (Unit) -3 चार्वाक, बौद्ध, जैन एवं सिक्ख

संस्तुतग्रन्थाः-

प्रस्तावितः पाठ्यक्रमः (Prescribed Course)

खण्डः -1 साहित्यदर्पणम्

खण्डः -2 काव्यशास्त्रस्येतिहासः

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यम् - अस्य पत्रस्योद्देश्यमस्ति छात्राः काव्यशास्त्रीयतत्त्वानि जानीयुः काव्यशास्त्रस्य सुदीर्घपरम्परां च ज्ञास्यन्ति । काव्यशास्त्रीय सौन्दर्यबोधेन छात्राणां जीवनं सुन्दरं शिवं च सम्पादनीयमस्ति ।

पाठ्यक्रम-अध्ययनपरिणामाः (Course Outcomes)-

- एतस्य पत्रस्याध्ययनेन छात्राः काव्यशास्त्रस्य विविधपरम्परायाः मतानि ज्ञास्यन्ति ।
- छात्राणां काव्यशास्त्रीयज्ञानं वर्धयिष्यते ।

खण्डानुरूपविभाजनम् (Unit-Wise Division)

खण्डः (Section) -1 साहित्यदर्पणम्

घटकः (Unit) -1- प्रथमद्वितीयपरिच्छेदौ

घटकः (Unit) -2- षष्ठपरिच्छेदः

खण्डः (Section) -2 काव्यशास्त्रस्येतिहासः

घटकः (Unit) -1- काव्यशास्त्रीयसम्प्रदायाः (अलंकार-वक्रोक्ति-रीति-रस-ध्वनि-औचित्यसम्प्रदायाः)

घटकः (Unit) -1- सामान्यपरिचयः - भरतमुनिः, भामहः, दण्डी, वामनः, कुन्तकः, आनन्दवर्धनः, अभिनवगुप्तः, मम्मटः, विश्वनाथः, पण्डितराजजगन्नाथः

टिप्पणी- उक्तखण्डाभ्यां व्याख्यात्मकाः समालोचनात्मकाश्च प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते।

संस्तुतग्रन्थाः-

1. साहित्यदर्पणम्, शालिग्राम शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
2. संस्कृत काव्यशास्त्र का इतिहास- डॉ०एस०के०डे, बिहार हिन्दी ग्रंथ अकादमी पटना।
3. संस्कृत काव्यशास्त्र का इतिहास, पी०बी०काणे, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली
4. अलंकारशास्त्र का इतिहास, डॉ०कृष्ण कुमार, साहित्य भण्डार, सुभाष बाजार, मेरठ
5. भारतीय साहित्यशास्त्र-बलदेव उपाध्याय